

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa r.y.
Suojelusihteeri Aili Jukarainen
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
suojelusihteeri@tringa.fi

Vastaanottaja:

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kirjaamo
PL 36
00521 Helsinki
kirjaamo.uusimaa@ely-keskus.fi

Asia: Lausunto Espoo-Salo–oikoradan YVA-arviointiselostuksesta (UUDELY/24/07.04/2010)

Lausunnon antaja: Lausunnon antaa BirdLife Suomen jäsenyhdistys Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa r.y. (jäljempänä Tringa, rek.nro 116.353, 2072 jäsentä vuoden 2010 alussa). Yhdistyksen tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta, lintujen- ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdyssiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on Helsinki ja sen ympäristö (Uusimaa sekä Sipoo Itä-Uudellamaalla).

Yleistä

Tringa lausuu pääosin linnustoarvojen näkökulmasta ja vain hankkeen Uudenmaan osuutta koskien. Kaikin puolin YVA -arviointiselostus vaikuttaa pikemmin esiselvitykseltä kuin YVA -lain vaatimukset täyttävältä YVA -arvioinnilta. Erityisen vähän on panostettu luontoarvojen selvittämiseen ja hankkeen vaikutusten arvioimiseen niihin. Niiden arvioinnin tulisi olla kuitenkin pääroolissa YVA:ssa kuin YVA:ssa.

Lähtökohdat ja vaihtoehdot

Oikoradan vaihtoehdot on valittu sen mukaan, että junaliikenne kulkisi ehdottomasti 300 km/h. Yhden reunaehdon joustamattomuus on älytön – vaihtoehdoissa tulee olla joustoa joka suuntaan. Pienemmällä tavoitenopeudella saataisiin joustavuutta oikoradan linjauksiin, jotka näin saataisiin sijoitettua mahdollisesti suurelta osin moottoritiekäytävään.

Oikoradan nopeushyötykin mainitulla nopeudella olisi kaiken puolin varsin vaatimaton ja ”houkuttelevuuden kasvu” lienee lähinnä toiveajattelua. 0+ vaihtoehtoa onkin melko selvästi syrjitty selvityksessä.

Junaliikenteen houkuttelevuuden parantaminen onnistuu helpoiten asettamalla Turun moottoritiele sopivan korkea käyttömaksu ja käyttämällä saadut varat 0+ vaihtoehdon kehittämiseen ilman 300 km/h:n tavoitenopeutta.

Osallistaminen

Kaikki maankäyttötapoja muuttavat hankkeet liittyvät vahvasti luonto- ja lintudirektiivin vaatimusten huomioimiseen. Lintudirektiivin toteutuminen on ensisijaisesti lintutieteellisten yhdistysten intressi. Hankkeessa ei ole kuitenkaan näitä yhdistyksiä osallistettu (hankkeen vaikutusalueella Tringa, Lohjan lintutieteellinen yhdistys Hakki ry ja Turun lintutieteellinen yhdistys).

On hyvän hallintotavan vastaista, että yhdistyksiä ei ole kutsuttu missään vaiheessa kuultavaksi eikä lausuntoja pyydetty, ei arviointisuunnitelma eikä arviointiselostusvaiheessa. Tämä lausunto lähetetään pyytämättä ja tilaamatta.

Päästöt

Päästösäästölaskelman lähtökohdat perustuvat lähinnä toiveajatteluun ja arvauksiin. Laskelma ei lisäksi sisällä sen huomioimista, mitkä ovat hankkeen epäsuorat epäedulliset maankäyttövaikutukset (radan vuoksi häviävät hiilinielut, yhdyskuntarakenteen hajautuminen oikoratavaihtoehdossa). Yhteiskunta pääsisi suurempaan päästösäästöön asettamalla moottoriteille tietulleja kuin rakentamalla hieman oikeaisia oikoroja.

Natura-arviointitarve

Tringa katsoo, että Natura-arviointeja tarvitaan paljon enemmän ja tarveharkinta tulisi tehdä uudelleen.

Natura-arviointitarpeen harkinta vaikuttaa YVA-selostuksessa alkeelliselta – perustelut puuttuvat eikä harkintaan ole ilmeisesti osallistettu aihetta hallitsevia tahoja. Konkretisoivana esimerkkinä mainittakoon: YVA-toteaa, että Kutsilanselän vedet ovat raskaasti kuormitetut (pitää paikkansa) eli Natura-alueen tilanne on epäsuotuisa. YVA:n yllättävä johtopäätös on, että aluetta voisi tämän vuoksi heikentää lisää (sivu 87, Väliotsikko Nummi-Pusulän lintuvedet, samentaminen ei haittaa, kun on jo sameaa). Tringalla ei ole tiedossa yhtään oikeuden päätöstä, että luonnonsuojeluarvojen polkemista voisi perustella sillä, että suojeluarvoja on jo aikaisemminkin poljettu. Päinvastoin, kohteen suojelutason on oltava suotuisa, jotta uusia maankäyttömuotoja voidaan sallia alueella.

Uudessa Natura-arvioinnin tarveharkinnassa tulee laajentaa näkökulmaa jopa kauas etelään. Kaikki oikoratavaihtoehdot katkaisisivat entisestään jo heikentynyttä metsäyhteyttä Nuuksion ja Meiko-Lapträskin (ja sitä kautta Porkkalanniemen, mm. Hirsalan Stormossenin seudun välillä). Yhteyden heikkeneminen asettaa kyseenalaiseksi metson pitkän aikavälin säilymisen oikoradan eteläpuolella, sillä kyseisille alueille ei ole metsäyhteyttä idästä etelästä eikä lännestä (lännessä yhteys loppuu Kopparnäsin metsäalueelle, jossa ei kuitenkaan ole enää metsopopulaatiota). Oikoratahanke ja sen johdannaishankkeet voivat eristää myös pyyn ja erityisesti metson populaatioita etelämpänä ja johtaa levinneisyysalueen huomattavaan supistumiseen, joka on luonto- ja lintudirektiivin vastaista. Yhteisvaikutusten arviointi tulee teettää Histan kaavan kanssa ja muiden jo toteutuneiden hankkeiden kanssa, joilla on ollut vaikutuksia Meiko-Lapträskin ja Nuuksion välisen yhteyden pilkkomisen kanssa.

ELY-keskuksen tulee huolehtia siitä että arviointi tehdään huolellisesti asiantuntijoiden toimesta ja siitä, että tarveharkinnan (ja varsinaisten Natura-arviointien) tulokset käyvät laajalti asiantuntijalausuntokierroksella (yliopistot, tieteelliset yhdistykset jne), ennen kuin ne päätyvät arviointiselostuksiin.

Puutteet luontoselvityksissä ja arvioinneissa

Tarkastelun rajaaminen vain lintudirektiivin liitteen I lajeihin ei perustu lintudirektiiviin. Lintudirektiivin mukaan kaikki linnut ovat samanarvoisia, mutta liitteen I lajeille on lisäksi perustettava suojelualueita. Kaikille Suomen noin 250 lintulajille merkittävät esiintymät (pesimäpaikat ja levähdysalueet) on siis tunnistettava YVA -hankkeessa. Tähän ei ole ESA -radan YVA:ssa päästy eikä ilmeisesti pyrittykään.

YVA -arviointien on tarkoitus nimenomaan löytää monimuotoisuuden keskittymiä, jotta ne voitaisiin huomioida, jos löydöt ovat edustava mille tahansa lintulajille tai jollekin luontodirektiivin liitteen I, II tai IV lajille/luontotyypille. Arviointiselostuksen perusteella tällaisia on haettu liian vähäisin resurssein, linnustollisia löytöjä on vain yksi (Höytiönnunni). Arviointi ei esimerkiksi ole löytänyt edes joitakin maakunnallisesti arvokkaita lintualueita, vaikka arvot ovat paitsi maastossa todettavissa, myös internetissä valmiiksi listattuna: <http://www.tringa.fi/fi/pollo.html>

Linnustollisesti tärkeät, hankkeen vaikutusalueen alueet ovat ainakin:

- Perälänjärvi (P-Kirkkonummen lintuvedet)
- Karnainen
- Lohilampi (Sammatti)
- Nuuksio
- Meiko-Lapträskin, Kopparnäsin ja Hirsalan Stormossen (kanalintujen eristyminen)

Kakarlampi: potentiaalinen kaakkurin pesimäalue (vaatinee pesimälautan), lausunto pyydetty BirdLife Suomen kuikkalintutyryhmältä.

Lievennyskeinot

Lievennyskeinona rata tulee laittaa putken sisään kosteikoilla, ettei lokkilinnut kerry istumaan radalle. Epäselväksi jää, onko tunnelointivaihtoehtoja pohdittu tosissaan, vai laitettu tunneliin, missä se on helpointa toteuttaa (kappale 14.7.5 jättää vaikutelman, että rata voisi kulkea enemmänkin tunneleissa).

YVA -arvioinnissa todettuja, Tringan näkemyksen mukaisia johtopäätöksiä

Johtopäätös metson tilanteen vaikeutumisesta oikoradan toteutuessa on totisinta totta ja otettava vakavasti (sivu 93, 14.2). Metso olisi oikoratavaihtoehdon suurimpia kipupisteitä. Ainoastaan 0+ vaihtoehto ei vaikeuttaisi metson oloja erityisemmin. Käytännössä mikä tahansa oikoratavaihtoehto edellyttää sellaisen suojelun perustamista, joka yhdistäisi Meikon ja Nuuksion alueen vähintään 1-2 kilometrin leveydeltä, mahdollisesti peltoalueita välistäkin metsittämällä.

Kolmen ruisrääkän keskittymä (Ali-Rostin pellot) on lähes maakunnallista arvoa osoittava esiintymä vuoden 2009 tilanteessa ja vaatii huomioimisen missä tahansa maankäyttöhankkeissa.

Muita puutteita

- 0-vaihtoehdon hyödyt, eli radan jättäminen rakentamatta on kauttaaltaan huonosti mukana.
- Nuuksion järviylängön suojelusta on valtioneuvoston päätös, joka koskee koko 200 km² aluetta, eikä pelkästään kansallispuistotilkkua. Kansallispuiston arvot, myös sen Natura-arvot ovat osittain ympäröivien metsäalueiden varassa, sillä eliöt eivät ole asettuneet tiukasti hallinnollisten rajojen sisälle, vaan riippuvat koko ylängöstä. Mitä suurempi on lajin elinpiiri, sitä varmemmin laji kärsii.
- Mikäli oikorata runnottaisiin läpi poikkeuslupien turvin, jokainen seurannaishanke (uudet asemaseudut) vaatisivat useimmiten myös poikkeuslupia, sillä yhteiset vaikutukset kumuloituvat.

Tringan vaatimukset

YVA-arviointi ei ole ollut riittävä vaihtoehtojen punnitsemiseen. Sen toteaa itse arviointiselostuskin, sivulla 92: ”Ratalinjausvaihtoehtojen alle jäävistä arvokkaista elinympäristöistä tulee tehdä luontoselvitykset ennen hankkeen toteuttamista, sillä muuten on vaarana merkittävien luontoarvojen häviäminen ja luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen.” Toteamus on sikäli nurinkurinen, että selvitys tulee tehdä viimeistään YVA -vaiheessa, eikä siinä vaiheessa, kun hankkeesta on päätetty. Tämä raportti on yksiselitteisesti esiselvitys, ei YVA-arviointiselostus.

- 1) YVA-selostus perustuu puutteellisiin selvityksiin (kuten selostuksessa rehellisesti todetaankin).
- 2) YVA-arviointi tulee uusia perusteellisesti, (mikäli hanketta aiotaan jatkaa). Jatko-YVA:ssa tulee, kuten luonto- ja lintudirektiivi edellyttävät:
 - o arvioida luontodirektiivin liitteen I luontotyyppien pinta-alat kaikkien linjojen pituudelta
 - o arvioida kaikkien luontodirektiivin liitteen II ja IV lajien esiintyminen koko hankkeen vaikutusalueella (ei pelkästään siis Natura-alueilla); vaikutusalue tarkastelu on laaja niille lajeille, joilla on vaikeuksia levittäytyä pirstoutuneessa maisemassa (esimerkiksi liito-orava)
 - o arvioida hankkeen vaikutusalueen merkitys ja edustavuus kaikille lintulajeille (lintudirektiivi edellyttää tarkastelemaan kaikkia luonnonvaraisia lajeja, ei pelkästään liitteen I lajeja) sekä laskea merkittävimmille, pirstoutumisesta eniten kärsiville lajeille elinkyky muutokset lähikuntien alueille.
 - o arvioida, mitä edellytyksiä on pikkulokilla palata Perälänjärven pesimälinnustoon, jos hanke toteutetaan (laji on pesivänä hävinnyt järveltä, mutta hakee pesimäpaikkaa alueelta edelleen)
 - o arvioida enemmän ekologisia yksityiskohtia: esim. veden sameutuminen voi heikentää koko pohjaeliöyhteisöjä, josta taas pohjaeliöistä riippuvaiset linnut kärsivät (ongelmaksi voi tulla Lohilampi, Perälänjärvi ja Numi-Pusulän lintuvedet).
 - o arvioida yhteisvaikutukset muiden hankkeiden kanssa

Tringa katsoo, että puutteellisuudestaan huolimatta ainoa mahdollinen päätös on hylätä nykyiset oikoratavaihtoehdot. Oikoratalinjaukset ovat suorastaan hakeutuneet maakunnallisesti arvokkaille lintualueille, joiden tilannetta jo muu maankäyttö on heikentänyt. Maakunnallisesti tärkeät lintualueet löytyvät osoitteesta: <http://www.tringa.fi/fi/pollo.html>

Helsingissä marraskuun 18. päivänä 2010
Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa r.y

Mari Pihlajaniemi
Tringan suojelutoimikunnan puheenjohtaja

Margus Ellermaa
Tringan lintupaikkavastaava